

Ymchwil gydag ysgolion ar weithrediad cynnar y Cwricwlwm i Gymru: Adroddiad Cam 1

Crynodeb gweithredol

1. Cyflwyniad

1.1 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno canfyddiadau cam cyntaf (Cam 1) gwaith ymchwil ansoddol gyda 64 o uwch arweinwyr mewn ysgolion ac Unedau Cyfeirio Disgyblion a gynhaliwyd gan Ymchwil Arad ar ran Llywodraeth Cymru rhwng mis Tachwedd 2022 a mis Ionawr 2023, i archwilio profiadau cynnar ysgolion o gyflwyno'r Cwricwlwm i Gymru. Mae'n dilyn yr adroddiad [Ymchwil ansoddol gydag ymarferwyr ar baratodau ar gyfer diwygiadau cwricwlwm ac asesu](#) (Llywodraeth Cymru, 2022b) a gyhoeddwyd ym mis Ionawr 2022. Bydd adroddiad yn manylu ar ganfyddiadau ail gam (Cam 2) o gyfweiliadau ag uwch arweinwyr, yn ogystal â gwaith maes gyda dysgwyr, yn cael ei gyhoeddi yn ddiweddarach yn 2023.

2. Y fethodoleg a'r gwaith dadansoddi

2.1 Cymerodd cyfanswm o 64 o uwch arweinwyr ran yng nghyfweliadau Cam 1; dewiswyd 16 ohonynt o blith y rhai a gymerodd ran yn yr [Ymchwil ansoddol gydag ymarferwyr ar baratodau ar gyfer diwygiadau cwricwlwm ac asesu](#) (Llywodraeth Cymru, 2022b) yn ogystal â sampl ychwanegol o 48 o uwch arweinwyr. Recriwtiwyd sampl fwriadus o bobl i'w cyfweild i sicrhau bod pob rhanbarth yn cael ei gwmpasu a bod amrywiaeth o leoliadau'n cael eu cynnwys, gan gynnwys:

- mathau o leoliad (ysgol gynradd, uwchradd, pob oed, ysgol arbennig, uned cyfeirio disgyblion);
- cyfrwng ieithyddol (cyfrwng Cymraeg, cyfrwng Saesneg).

Mae'n bwysig cydnabod y risg o duedd wrth ddethol y sampl o ysgolion a gymerodd ran yn yr ymchwil. Gallai lleoliadau a oedd wedi gwneud mwy o gynnydd nag eraill gyda'u gweithgareddau paratoi fod wedi bod yn fwy tebygol o gytuno i gymryd rhan yn y cyfweiliadau.

Rhoddir disgrifiad o'r fethodoleg yn Adran 2 ac mae proffil o'r sampl wedi'i gynnwys yn Adran 3.

3. Canfyddiadau: Cynnydd cyffredinol

- 3.1 Dywedodd uwch arweinwyr eu bod yn fodlon ar y cynnydd yr oeddent wedi'i wneud hyd yma wrth ddylunio a gweithredu eu cwricwlwm. Mynegwyd pryderon ynghylch cynnydd mewn nifer fach o lleoliadau ond nododd rhai uwch arweinwyr eu bod wedi bod yn bryderus yn flaenorol ynghylch maint y dasg a oedd o'u blaenau, ond eu bod bellach yn teimlo eu bod yn gwneud cynnydd da. Roedd ysgolion a ddywedodd eu bod wedi bod yn cynllunio ac yn datblygu eu cwricwlwm ers 3-4 blynedd yn ymddangos yn fwy hyderus o ran eu dulliau gweithredu na'r rhai a ddywedodd eu bod ar gamau cynharach o weithredu eu cwricwlwm.
- 3.2 Dywedodd uwch arweinwyr fod ymarferwyr yn fwyfwy parod i gymryd cyfrifoldeb a pherchnogaeth dros weithredu'r cwricwlwm. Dywedodd y rhai a gyfwelwyd fod ffocws cynyddol ar addysgeg a gweithgaredd cydweithredol o fewn lleoliadau ac yn eu clystyrau. Cyfeiriwyd at weithgaredd cynyddol ar lefel clwstwr a hwyluswyd gan ymarferwyr fel enghraifft o gynyddu ymreolaeth a pherchnogaeth ymarferwyr o'r cwricwlwm.
- 3.3 Dywedodd uwch arweinwyr fod datblygu a gweithredu cwricwlwm eu lleoliad wedi creu heriau o ran capasiti ac amser staff, yn enwedig wrth gynllunio'r cwricwlwm a sicrhau ei fod yn cwmpasu'r elfennau gofynnol a nodir yn fframwaith y Cwricwlwm i Gymru.

4. Cynllunio a gweithredu'r cwricwlwm ar draws ac o fewn y Meysydd Dysgu a Phrofiad

- 4.1 Dywedodd uwch arweinwyr fod ymarferwyr yn eu lleoliadau'n cynllunio ac yn mapio elfennau o fframwaith y Cwricwlwm i Gymru yn erbyn pob un o'r Meysydd i sicrhau 'cwmpas' digonol ac i osgoi ailadrodd lle bo modd. Disgrifiwyd amrywiaeth o ddulliau o ddatblygu cysylltiadau rhwng pynciau a Meysydd. Roedd ysgolion cynradd yn fwy tebygol o fabwysiadu dull mwy integredig yn seiliedig ar thema neu bwnc, tra bod ysgolion uwchradd yn tueddu i adrodd am fwy o gydweithio rhwng arweinwyr pwnc, o gymharu â'r cwricwlwm blaenorol, ac ymdrechion i nodi nodweddion cyffredin a chysylltiadau rhwng testunau mewn gwahanol bynciau a Meysydd.
- 4.2 Roedd amrywiadau o ran y Meysydd ble roedd uwch arweinwyr yn ystyried eu bod yn gwneud cynnydd da o ran dylunio a gweithredu eu cwricwlwm. Dywedodd uwch arweinwyr yn gyffredinol fod lechyd a Lles ac Ieithoedd, Llythrennedd a Chyfathrebu yn Feysydd mwy datblygedig o ran cydgynllunio a gweithio'n integredig. Roedd y rhai a gyfwelwyd yn tueddu i bwysleisio ymdrechion eu lleoliad i sicrhau bod sgiliau a ddatblygir mewn Mathemateg a Rhifedd yn cael eu mapio yn erbyn Meysydd eraill ac yn cael eu hintegreiddio'n effeithiol i'r Meysydd hynny. Cafwyd adborth cymysg ar lwyddiant yr ymdrechion i hyrwyddo cynllunio ar y cyd ym Meysydd y Dyniaethau a'r Celfyddydau Mynegiannol. Roedd yn ymddangos mai Gwyddoniaeth a Thechnoleg oedd y Maes mwyaf heriol o ran annog cynllunio ar y cyd, ym marn yr uwch arweinwyr.
- 4.3 Roedd sawl lleoliad yn rhoi sylw i fapio cynnydd o fewn y Meysydd, gydag uwch arweinwyr yn disgrifio sut roedd gweithgaredd clwstwr yn chwarae rhan allweddol wrth ddatblygu dealltwriaeth gyffredin o gynnydd. Fodd bynnag, cyfeiriodd uwch arweinwyr at heriau'n ymwneud â chapasiti wrth ryddhau staff i gymryd rhan mewn sesiynau cynllunio ar y cyd a gweithgarwch clwstwr.

5. Gweithredu Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb

- 5.1 Dywedodd llawer o leoliadau y gwnaed cynnydd da gyda darpariaeth Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb gan adrodd nad oedd rhieni a gofawyr wedi codi pryderon gyda nhw, er eu bod weithiau wedi rhagweld y gallai fod problemau. Roedd rhai uwch arweinwyr wedi cael ymatebion negyddol gan rieni a gofawyr mewn perthynas ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, ond roedd llawer wedi gallu mynd i'r afael â phryderon drwy gyfathrebu'n agored a thryloyw.
- 5.2 Dywedodd llawer o uwch arweinwyr, yn enwedig mewn ysgolion cynradd, fod eu lleoliadau'n defnyddio deunyddiau o ffynonellau allanol (rhai wedi eu prynu fel arfer) i lywio ac arwain y gwaith o ddylunio, cynllunio a chyflwyno Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb. Mewn rhai achosion, dywedodd uwch arweinwyr fod eu lleoliadau wedi addasu rhai o'r deunyddiau hyn i sicrhau eu bod yn briodol i ddatblygiad y disgyblion.
- 5.3 Mynegodd rhai uwch arweinwyr yr awydd am gymorth mwy canolog ar gyfer dylunio'r cwricwlwm Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb a chodwyd pryderon ynghylch gallu lleoliadau i gyflawni'r agwedd hon ar y cwricwlwm heb gostau ariannol.
- 5.4 Dywedodd sawl uwch arweinydd fod eu lleoliad wedi dyrannu'r cyfrifoldeb am Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb i aelod penodol o staff, drwy benodi Pennaeth Lles neu Gydlynnydd Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, er enghraifft. Dywedodd uwch arweinwyr fod arweinwyr Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn gweithio gydag arweinwyr Meysydd eraill i ymgorffori testunau'n gysylltiedig ag Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb ar draws y cwricwlwm.

6. Addysgu ieithoedd rhyngwladol

- 6.1 Roedd gwahaniaethau clir yn y graddau yr oedd uwch arweinwyr cynradd ac uwchradd wedi ymgorffori ieithoedd rhyngwladol yn eu cwricwlwm. Dywedodd uwch arweinwyr mewn ysgolion cynradd eu bod ar gamau cynnar o ran addysgu ieithoedd rhyngwladol yn eu hysgolion. Er bod rhai ysgolion cynradd eisoes wedi ymgorffori ieithoedd rhyngwladol drwy raglenni eraill, nododd y rhan fwyaf eu bod yn dibynnu ar weithgarwch cydweithredol ag ysgolion uwchradd neu bartneriaid allanol i gynnwys ieithoedd rhyngwladol yn eu cwricwlwm.
- 6.2 Nododd uwch arweinwyr mewn ysgolion uwchradd barhad yn eu darpariaeth o ieithoedd rhyngwladol yn unol â datblygiadau'r cwricwlwm. Nododd rhai ohonynt gynnydd yn eu gweithgaredd i gefnogi'r ysgolion cynradd yn eu clwstwr.
- 6.3 Cyfeiriodd sawl uwch arweinydd, mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg a Saesneg fel ei gilydd, at bwysigrwydd blaenoriaethu datblygu sgiliau Cymraeg yn hytrach nag ieithoedd rhyngwladol.

7. Trefniadau ar gyfer monitro cynnydd dysgwyr

- 7.1 Dywedodd uwch arweinwyr eu bod wedi datblygu cynlluniau cynnydd (a elwir yn aml yn 'fapiau cynnydd') ar draws y Meysydd, ac roedd sylwadau'n dangos bod egwyddorion cynnydd wedi'u hymgorffori yn y broses o ddylunio'r cwricwlwm. Mae ysgolion yn gweithio'n fewnol ac mewn clystyrau i ddatblygu dealltwriaeth gyffredin o gynnydd.
- 7.2 Roedd uwch arweinwyr ysgolion cynradd ac uwchradd yn cydnabod eu bod yn rhoi mwy o bwyslais ar y cynnydd a wneir gan y dysgwr unigol fel rhan o'u ffordd o feddwl a'u gwaith

cynllunio mewn perthynas â chynnydd. Rhoddodd ysgolion sawl o enghraifft o fodolau cynnydd a dulliau y maent wedi'u datblygu a/neu'n eu treialu. Roedd uwch arweinwyr yn cydnabod bod y dulliau newydd a oedd yn cael eu mabwysiadu i ymdrin â chynnydd dysgwyr yn gofyn i ymarferwyr newid eu meddylfryd, a bod hynny'n debygol o gymryd peth amser.

- 7.3 Fe wnaeth ysgolion fynegi pryderon neu nodi heriau mewn perthynas â sawl agwedd ar gynnydd, yn arbennig risg ganfyddedig o wahaniaethau wrth i ysgolion a chlystyrau fabwysiadu dulliau gwahanol o gofnodi ac adrodd ar gynnydd; a'r amser cynyddol y mae arweinwyr ac athrawon yn ei dreulio yn datblygu ac adolygu dulliau o ymdrin â chynnydd.
- 7.4 Disgrifiodd uwch arweinwyr newidiadau yn eu dulliau o adrodd i rieni a gofalmwyr, gan gynnwys y fformat neu'r cyfrwng a ddefnyddir yn ogystal â'r hyn y maent yn adrodd arno i rieni. Dywedodd uwch arweinwyr fod amharodrydd ymhlith ymarferwyr yn eu lleoliadau i gefnu ar ddulliau adrodd traddodiadol ar lefelau a graddau, weithiau yn absenoldeb cadarnhad o ddull asesu newydd o fewn yr ysgol.

8. Trefniadau asesu

- 8.1 Nododd uwch arweinwyr gynnydd o ran datblygu dulliau asesu newydd, gyda ffocws cynyddol ar asesu ffurfiannol o ddydd i ddydd. Dywedodd uwch arweinwyr eu bod yn defnyddio dulliau asesu ffurfiannol i lywio gwaith cynllunio a dulliau addysgu gwahaniaethol sy'n ymateb i anghenion dysgwyr unigol. Soniodd uwch arweinwyr am y newid mewn meddylfryd ac agwedd sydd ei angen er mwyn gwireddu'r uchelgais o gyflwyno dull asesu newydd.
- 8.2 Nododd llawer o uwch arweinwyr ostyngiad cyffredinol yn yr asesu ffurfiol a wneir yn ystod y flwyddyn ysgol; fodd bynnag mae ysgolion yn parhau i ddefnyddio asesiadau personol cenedlaethol i fesur cynnydd dysgwyr mewn darllen a rhifedd.
- 8.3 I lawer o uwch arweinwyr, erys cwestiynau mawr ynghylch asesu: dywedant eu bod yn aneglur ac yn pryderu am y data asesu y bydd yn ofynnol iddynt eu darparu fel rhan o drefniadau atebolrwydd. Mewn nifer o achosion, mae ysgolion yn parhau i ddefnyddio offer asesu allanol ochr yn ochr â'r dulliau asesu newydd sy'n cael eu datblygu.

9. Cefnogi tegwch a chynhwysiant

- 9.1 Roedd uwch arweinwyr yn gweld tegwch a chynhwysiant fel blaenoriaethau parhaus a atgyfnerthwyd gan fframwaith a chanllawiau'r Cwricwlwm i Gymru, yn ogystal â gofynion y cod ADY. Teimlai uwch arweinwyr eu bod bellach yn canolbwyntio mwy ar y dysgwr o ran eu dull o ddylunio'r cwricwlwm, gyda'r hyblygrwydd i deilwra cymorth yn unol ag anghenion y dysgwyr. Teimlwyd bod ffocws cynyddol ar weithgarwch yn ymwneud â llais y dysgwr, a oedd bellach yn cael ei ystyried yn fwy canolog i ddylunio'r cwricwlwm, yn cefnogi addysg gynhwysol sy'n canolbwyntio ar y dysgwr.
- 9.2 Ystyriwyd bod dulliau mwy unigolyddol o fonitro cynnydd dysgwyr yn gyfrannwr allweddol ar gynyddu tegwch a chynhwysiant. Dywedodd uwch arweinwyr y byddai rhoi mwy o bwyslais ar bob dysgwr yn gwneud cynnydd priodol ar gyfer eu dysgu a'u datblygiad eu hunain yn cefnogi tegwch a chynhwysiant.
- 9.3 Roedd uwch arweinwyr o'r farn bod newid cynnwys eu cwricwlwm i fod yn fwy amrywiol ac i adlewyrchu cymdeithas yn well yn newid cadarnhaol sy'n digwydd yn eu lleoliad. Teimlai

uwch arweinwyr y gwnaed cynnydd da yn eu lleoliadau gyda'r agwedd hon ar y cwricwlwm, a bod ystod o adnoddau a chyfluoedd hyfforddi ar gael i gefnogi hyn.

10. Ymgysylltu â rhieni a gofalwyr i godi ymwybyddiaeth o'r cwricwlwm a'r trefniadau asesu newydd.

- 10.1 Roedd ysgolion yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau i ledaenu gwybodaeth am y cwricwlwm i rieni. Dywedodd rhai eu bod yn ochelgar wrth gyfathrebu'r newidiadau yn sgil y Cwricwlwm i Gymru i rieni gan dynnu sylw at ystod o ddulliau a ddefnyddir i 'fwydo diweddariadau fesul tipyn' mewn ymdrech i osgoi gorlethu rhieni â gormod o wybodaeth. Dywedodd ysgolion eu bod wedi defnyddio eu crynodebau cwricwlwm gorfodol i rannu gwybodaeth â rhieni am y diwygiadau, gan nodi sut y mae'r cwricwlwm newydd wedi'i drefnu a rhoi trosolwg o ddulliau o ymdrin â chynnydd dysgwyr.
- 10.2 Soniodd rhai uwch arweinwyr nad oedd llawer yn mynychu digwyddiadau penodol i rieni a gofalwyr yn ymwneud â'r Cwricwlwm i Gymru, megis gweithdai am y newidiadau. Dywedodd uwch arweinwyr eu bod wedi canfod bod gwell ymgysylltiad â rhieni a gofalwyr pan oeddent yn cynnal digwyddiadau a oedd yn ymgorffori gwybodaeth am y Cwricwlwm i Gymru, megis drwy gyflwyniadau, digwyddiadau dathlu a gwasanaethau yr oedd y plant hefyd yn cymryd rhan ynddynt. Roedd sawl lleoliad wedi dechrau cynnwys 'diwrnodau dysgu' fel dull newydd o adrodd, gan wahodd rhieni i weld a thrafod gwaith eu plentyn.
- 10.3 Disgrifiodd uwch arweinwyr amrywiaeth o ymdrechion i gynnwys rhieni a gofalwyr yn y broses o ddylunio'r cwricwlwm. Fodd bynnag, roedd uwch arweinwyr yn tueddu i ddweud bod ymatebion cyfyngedig gan rieni i ddulliau fel arolygon neu gyfarfodydd. Roedd adroddiadau bod lleoliadau'n cyfyngu ar eu hymgyngoriad â rhieni a gofalwyr nes bod ymarferwyr a lleoliadau wedi treulio mwy o amser yn dylunio eu cwricwlwm ac yn teimlo'n fwy hyderus o ran eu dulliau gweithredu.

11. Materion i'w hystyried

- 11.1 Cafodd y materion i'w hystyried ymhellach a nodir isod eu datblygu yn seiliedig ar y canfyddiadau a nodir uchod.
 - Dylai Llywodraeth Cymru barhau i annog cydweithio rhwng lleoliadau, gan ganolbwyntio ar gefnogi cydweithio ymhlith arweinwyr Maes fel rhan o gynllunio a gwerthuso'r cwricwlwm. Dylai hyn gynnwys cydweithio rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd.
 - Dylai Llywodraeth Cymru ystyried a oes achos dros ddatblygu adnoddau ychwanegol i gefnogi darpariaeth Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb, yn enwedig mewn ysgolion cynradd ac ysgolion arbennig.
 - Dylai Llywodraeth Cymru, gan weithio gyda phartneriaid rhanbarthol, sicrhau bod ieithoedd rhyngwladol yn cael eu hyrwyddo a'u darparu fel rhan annatod o drefniadau'r cwricwlwm newydd ym mhob ysgol.
 - Yn ystod yr ail gam ymchwil hwn gydag uwch arweinwyr fel rhan o'r astudiaeth hon, dylid canolbwyntio ar ddeall y pwyntiau dysgu ar lefel ysgol yn sgil treialu modelau cynnydd newydd, gan gynnwys sut y mae ysgolion wedi mireinio a gwella eu dulliau gweithredu.

- Dylai Llywodraeth Cymru barhau i fonitro goblygiadau posibl gwahaniaethau yn y dulliau a ddefnyddir gan leoliadau a chlystyrau i fonitro cynnydd, yn enwedig wrth ystyried sut i fonitro cynnydd ar lefel genedlaethol.
- Cyfeiriodd uwch arweinwyr yn aml at eu hawydd i gael sicrwydd bod y dulliau y maent yn eu defnyddio ar gyfer cynllunio'r cwricwlwm, olrhain cynnydd ac, yn arbennig, asesu yn briodol (ac 'ar y trywydd iawn'). Er bod cydweithio rhwng ysgolion yn cyfrannu rhywfaint at ddarparu sicrwydd, dylai Llywodraeth Cymru ystyried a oes angen am rôl sy'n darparu her adeiladol allanol i ysgolion (yn enwedig o ran cynnydd ac asesu) yn ystod y blynyddoedd cynnar hyn o weithredu'r cwricwlwm newydd.

Thomas, H; Duggan, B; McAlister-Wilson, S; Roberts, L; Sinnema, C; Cole-Jones, N; Glover, A (2023). *Ymchwil gydag ysgolion ar weithrediad cynnar y Cwricwlwm i Gymru: Adroddiad Cam 1*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, adroddiad GSR rhif 49/2023

Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/ymchwil-gydag-ysgolion-dysgwyr-ar-weithredur-cwricwlwm-i-gymru-yn-gynnar>

Safbwyntiau'r ymchwilydd ac nid o reidrwydd rhai Llywodraeth Cymru yw'r safbwyntiau a fynegir yn yr adroddiad hwn.

I gael rhagor o wybodaeth, cysylltwch â:

Cangen Ymchwil Ysgolion

Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 03000255381

E-bost: YmchwilYsgolion@llyw.cymru

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

OGL © Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-80535-876-3